

Jorakomposten – Ert eget ekologiska kretslopp

+46 72 361 44 53
info@joraform.se

Index

- 1, Introduktion
- 2, Vad kan jag kompostera?
- 3, Tre enkla steg för att starta upp din kompost
- 4, Vad ska man inte göra?
- 5, Tömning
- 6, Tips
- 7, Ytterligare information
- 8, Felsökning

1. Introduktion

Vi gratulerar er till ert val av kompost.

Kompostering är ett bra sätt att återföra organiskt material till jorden. Kompostmullen höjer jordens goda egenskaper och ökar växternas välbefinnande.

De privata hushållen kan lätt bidra till en förbättring av avfallsproblemen genom att kompostera med en Jorakompost. Det minskar inte bara transportererna och hanteringen av avfall, det minskar även dina egna sopkostnader. I denna handbok ger vi er lite goda råd om hur man lyckas med sin kompostering. Kompostering ska vara enkelt, effektivt och ge goda resultat både i plånboken och för miljön.

Varmt lycka till, och kom ihåg att gärna kontakta oss vid ev. frågor.

För enkel användning av din JK 125/270/400 kompost:

I köket:

Använd en graderad behållare, det hjälper dig att veta hur mycket avfall man har och man kan lättare undvika att överfylla komposten.

- JK 125 kan hantera 1,4-1,7 liter/dag.
- JK 270 3,5-4,3 liter/dag.
- JK 400 10-15 liter/dag

När du sorterar ditt avfall, lägg endast det du är säker på i komposten. Om du tvekar om det går att kompostera eller inte: lägg inte i det i komposten. **Lägg hellre i lite matavfall och ofta, istället för mycket och sällan.**

2. Vad kan jag kompostera?

Lämpligt för kompostering	Olämpligt för kompostering
Matrester (råa, kokade, stekta och rökta)	Cigarettfimpar, aska och snus
Kött – även mindre ben	Tuggummi
Blomrester från vaser och krukor	Aluminiumfolie och andra metaller
Skaldjur	Gummiband
Grönsaker	Kattsand
Ägg – även skal	Dammsugarpåsar
Potatis	Kuvert och andra trycksaker
Bröd och kakor	All plast, plast påsar
Frukt – alla sorters	Mjök och juiceförpackningar
Kaffe sump och filter	Plastfolie
Tepåsar och teblad	Bitar av färgat eller impregnerat trä
Hushållspapper och servetter (ofärgade)	Eldnings aska, kalk eller jord
Sågspån från husdjur	Vätskor, mjök mm
Fisk- även ben	

3. Tre enkla punkter för att starta upp din JK 125/270/400 kompost

- Placera lite aktiv kompost* i den första kammaren (arbeta alltid med en kammare i taget). *Om ni har tillgång till detta, annars lägg i ert matavfall så kommer processen igång ändå inom ca 1-2 veckor.
- Lägg i ditt matavfall i den första kammaren (vänster - arbeta alltid med en kammare i taget). Tillsätt träpellets eller sågspån enligt anvisningar sid 4.
- Stäng luckan och rotera komposten ett varv.

Obs:

Första kammaren tar ca 6-8 veckor att fylla. Facket är fullt när det är ca 5 cm tomrum kvar upp till kanten. I den fulla kammaren kommer temperaturen fortsätta att vara hög och materialet kommer att vara färdigkomposterat när den andra kammaren är full.

Komposten har två fack, du ska endast fylla ett i taget.

Sönderdela

För snabbare resultat kan avfallet skäras sönder till mindre bitar innan det läggs i komposten. Detta förkortar nedbryningstiden.

Tillsätt strömateriale (mycket viktigt för en bra process)

Sågspån eller träpellets tillsätts för att absorbera upp fukt från matavfallet, tillföra kol som neutraliserar kvävehalten i matavfallet samt att ge mulden en fin struktur.

Mängd **Pellets**: ca 10 % av den avfallsmängd ni tillsätter. 5 liter avfall = 5 dl pellets.

Mängd **Sågspån**: ca 20-30 % (finmald ej sk. kutterspån) .

Rotera komposten

Genom att komposten roteras dras luft in genom ventilerna, detta förhindrar uppkomsten av dålig luft och det gör att torrt och blött materiale blandas. Att rotera komposten ett varv varje gång nytt materiale tillsätts är tillräckligt för att syresätta materialet. Är materialet mycket blött kan komposten roteras oftare för att fördela strömaterialet bättre.

4. Vad ska man inte göra?

Låt inte materialet bli för blött i komposten. Allt avfall som tillförs komposten bör vara väl avrunnet. Tillsätt inte mjölk, soppa eller sås direkt i komposten, det är svårt att balansera fukten med strömateriale. Låt istället detta ligga i vasken en stund och ta sedan upp resterande matrester med lite hushållspapper och lägg i komposten.

Tillsätt inte eldningsaska och kalk. Det gör att processen avtar.

Låt inte materialet bli för torrt. Var uppmärksam på att inte för mycket sågspån eller pellets tillsätts per gång. Strömaterialet har mycket god uppsugningsförmåga och skulle kompostmaterialet bli för torrt stannar processen av och materialet blir torrt och klumpigt. Är det klumpar i komposten måste dessa sönderdelas t.ex. med hjälp av en spade. Lagom med fukt är avgörande för att mikroorganismerna ska kunna överleva. Du kommer att lära dig vad som är rätt fuktighet i materialet - avfallet ska vara **fuktigt**, inte för blött och inte för torrt.

5. Tömning

Öppna luckan för aktuell kammare, rotera komposten ett halvt varv.

Töm ut den färdiga komposten på t ex. en presenning eller i en skottkärra.

6. Tips

Bra tillbehör:

En hink med lock, för förvaring av torrt strömaterial.

En liten spade med ca 25 cm skaft är bra att ha för att hacka sönder eventuella klumpar.

Placeringen av din kompost är bara beroende på vad som är enklast för dig. Om du placerar den ute, tänk på följande. Den bör vara lättillgänglig oavsett vilket väder det är. Komposten bör vara skyddad från extrem vind. Ett staket eller omgivande buskar ger en ideal placering. Tak över komposten gör det enklare att fylla den och hindrar regn att tränga in i komposten.

7. Ytterligare information

Temperatur

Kompostering sker vid temperaturintervall mellan +2 och +78°C. Olika mikroorganismer arbetar vid olika temperaturintervall. Högre temperaturer ger en högre grad av hygienisk behandling och är därför att föredra.

Med en jämn fördelning av fukten och syret och en kontinuerlig tillförsel av avfall kan temperaturen gå upp till 60-65°C. Man behöver inte köpa en termometer, man känner värmen och ser ångan som kommer från kompostmassan. Det kan bli så varmt att du inte ens kan sätta ner din hand i komposten utan att bränna dig! Som ett resultat av den höga temperaturen i komposten är materialet hygieniskt och kan användas direkt i rabatter och grönsaksland.

Vid höga temperaturer och högt pH kan det finnas ammoniak i ångan. Om det är en stark ammoniaklukt under lång tid (1 vecka) tillsätt en liten mängd strömaterial och blanda.

Eftersom ben och äggskal inte bryts ner biologiskt utan genom vittring kommer de att finnas kvar i den färdiga komposten. De kan plockas bort om materialet ska användas i krukor eller urnor. Kompostmullen innehåller näring för dina växter.

Ungefär 5 liter är tillräckligt per kvadratmeter. Till krukor blandas 1 liter kompost med ca 5 liter gammal jord.

Kompostering på vintern

Om du startar din JK 125/270/400 under vintermånaderna, speciellt om du har små mängder avfall, kan det hjälpa att lägga en varmvattenflaska i kammaren för att få upp temperaturen i början. När kompostprocessen är igång behövs normalt inget extra tillskott av värme. Under vintern då man kanske inte har någon avsättning av kompostmullen bör materialet lagras under något skydd så näringen inte urlakas. Tillsätt matavfallet ofta och blanda likaså.

Material som inte bör användas som strömateriäl:

Sågspån från färsk ved (har dålig uppsugningsförmåga)

Torv (har lågt pH och dämpar processen)

Hyvelspån eller flis är för grovt och har dålig uppsugningsförmåga.

Grovhackat hö eller halm (för dålig uppsugningsförmåga)

Vikten av tillräcklig syresättning

Mikroorganismerna som jobbar med nedbrytningen är aeroba, det betyder att de behöver ett ständigt flöde av syre genom materialet. Om syresättningen inte är tillräcklig kommer dålig lukt att uppkomma.

Jorakomposten är konstruerad så att syresättningen motsvarar kapaciteten avfall per vecka. Skulle komposten således överlastas med avfall blir inte syresättningen tillräcklig och dålig lukt kommer att uppkomma. Om man är extra noga med att sönderdela och blanda kan komposten hantera större volymer. Tillsatsen av strömateriäl i form av sågspån eller pellets gör att det finns porer i materialet och det kan syresättas.

Vikten av omrörning

En av de stora fördelarna med Jorakomposten är att det är mycket enkelt att blanda materialet. När komposten roteras luftas materialet, fukten fördelas jämnt och nya ytor exponeras för mikroorganismerna.

Rätt balans på avfallet

Tillsatsen av strömateriäl har tre funktioner. Mikroorganismerna kräver både kol och kväve för att kunna arbeta. För varje del kväve krävs ca 30 delar kol. Köksavfall har ett högt innehåll av kväve, därför behövs kol för att balansera avfallet. När man tillsätter sågspån eller pellets suger det upp fukten, tillför struktur till materialet och är en kolkälla för mikroorganismerna.

Det är väldigt viktigt att det är rätt typ av strömateriäl som tillförs till komposten för att suga upp fukt. Problem med kompostprocessen beror oftast på att det är för blött, materialet inte är tillräckligt sönderdelat eller att fel mängd strömateriäl tillförs.

8. Felsökning

Hur vet jag när fuktigheten är rätt i materialet?

Ta lite material i handen och krama det, om det rinner vatten mellan fingrarna är det för blött. Om det bara formas några droppar är det lagom. Om klumpen inte håller samman är det för torrt. Går något fel i processen kan man prova något av nedan rekommendationer.

Temperatur felsökning

Problem	Anledning	Åtgärd
Låg värme, kallt?	1. För torrt 2. För blött. 3. Avkylning av vinden.	1. Tillsätt vatten. 2. Se "dålig lukt" nedan. 3. Töm ej allt material. Ställ komposten mer skyddat.
Larver? (vita maskar ca 1 cm)	För blött/för kallt	Tillsätt strömaterial och blanda, lägg i en varmvatten flaska för att öka temperaturen.
Svampar?	Naturligt förekommande	Ingen
Stora klumpar?	För blött	Tillsätt strömaterial, blanda väl och sönderdela klumparna.

Dålig lukt?

Om du upplever en dålig lukt från din kompost kan det bero på en eller flera av följande anledningar:

- Tillförseln av syre är inte tillräcklig
- Materialet är för blött
- Komposten fylls för fort (leder till att temperaturen sjunker och nedbrytningen stannar av)

Om balansen mellan strömaterial och avfallet inte är rätt och det är för blött för att någon nedbrytning ska kunna ske, gör följande:

- Tillsätt mer strömaterial
- Roter komposten flera varv så att allt material luftas.
- Om det är klumpar i materialet måste dessa sönderdelas med ett verktyg.

Lukt	Anledning	Åtgärd
Ammoniak	Intensiv process, högt pH	Tillsätt strömaterial, blanda.
Förruttelse, sumpgas	Avfallet är för blött, för lite strö	Tillsätt strö och blanda
Från syrlig lukt	Syre brist kan bero på för snabb fyllning	Töm ur lite avfall, tillsätt strö och blanda